

Evaluatie doorwerking en uitvoering van het Klimaatakkoord in de provinciale organisatie van Drenthe

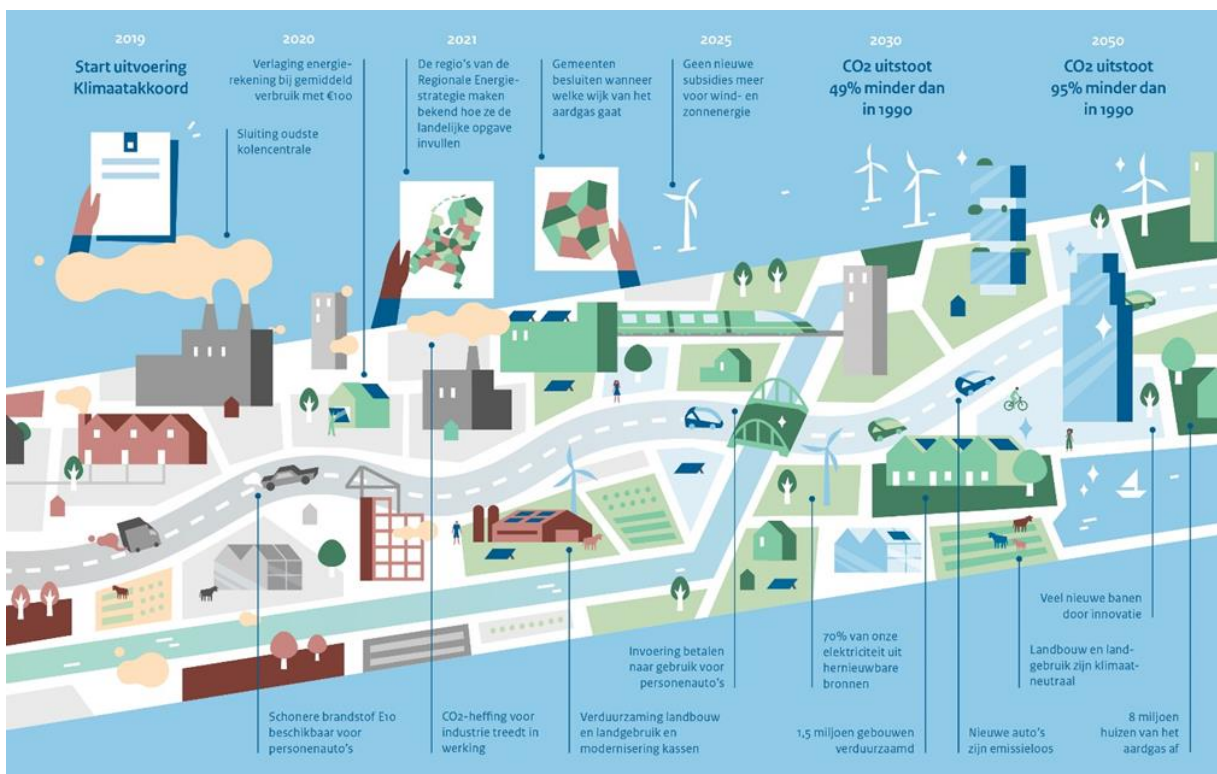
Klimaat is overal...

Versie: Eindversie
Datum: 7 december 2021
Ambt. opdrachtgever: D. Strijker (concerncontroller)
Opstellers: M. Wimmers, H. Wolters, M. Sanna, A. Visser

Onderzoekspool provincie Drenthe

Overzicht Uitvoering klimaat-akkoord, doelen en maatregelen....

Inhoud

Inhoud	3
1 Doel onderzoek en onderzoeksvragen	5
1.1 Inleiding/aanleiding	5
1.2 Doelstelling van het onderzoek	5
1.3 Afbakening.....	5
1.4 Hoofdvraag	6
1.5 Deelvragen.....	6
1.6. Leeswijzer	6
2 Overkoepelende taken.....	7
2.1 Monitoren en herijken RES.....	7
2.2. Vergoeden van planschade	8
3 Gebouwde omgeving	10
3.1 Ontwikkelen warmtebronnen	10
3.2 Verduurzamen eigen vastgoed.....	11
4 Mobiliteit.....	12
4.1 Aanwijzen locaties snel-laadinfra	12
4.2 Aanbesteden laadpunten	13
4.3 Inzetten eigen infra voor energieopwekking.....	14
4.4 Klimaatneutraal inkopen Grond-, Weg-, en Waterwerken	15
4.5 Inrichten en versterken regionaal mobiliteitsplatform	16
4.6 Opstellen regionaal programma emissieloos	16
4.7 Faciliteren zero-emissie bus- en doelgroepenvervoer	17
4.8 Stimuleren deelconcepten	17
4.9 Verduurzamen eigen mobiliteit.....	18
4.10 Aanpakken onderwistijden en hyperspits	19
4.11 Handhaven CO ₂ -norm mobiliteit	19
5 Industrie	21
5.1 Handhaven verbreding energiebesparingsplicht.....	21
5.2 Verlenen vergunning CO ₂ -maatregelen.....	22
5.3 Inpassen warmtenetten in infrastructuur	23
6 Landbouw.....	24
6.1 Uitvoeren en monitoren programma veenweidegebied	24
6.2 Ondersteunen landbouwbedrijven	25

6.3	Voeren van klimaatgericht natuurbeleid.....	26
7	Elektriciteit.....	28
7.1	Stimuleren zonneweides	28
7.2	Stimuleren windparken	30
8	Borging in de organisatie	33
8.1	Inleiding	33
8.2	Drentse sturingsfilosofie.....	33
8.3	Oordeel over de borging.....	35
9	Ons antwoord op de onderzoeksvragen.....	36
9.1	Een antwoord op de hoofdvraag.....	36
9.2	Een antwoord op de deelvragen 1-3	36
9.3	Een antwoord op deelvraag 4.....	37
10	Onze aanbevelingen	38
	Bijlagen.....	40
	Lijst van geïnterviewden.....	40
	Begeleidingscommissie.....	40
	Lijst van geraadpleegde documenten	41

1 Doel onderzoek en onderzoeksvragen

1.1 Inleiding/aanleiding

Op 28 juni 2019 werd het nationale Klimaatakkoord (KA) gepresenteerd. In het akkoord zijn over de volle breedte van de samenleving afspraken gemaakt. Het gaat onder meer over het verduurzamen van bestaande woningen en gebouwen, elektrische vervoer en waterstof, schonere industrie, minder emissie door de landbouw en opwekken van hernieuwbare energie door zonnepanelen en windturbines.

Doel van het Klimaatakkoord is om de CO₂-uitstoot in Nederland in 2030 met 49 procent terug te dringen ten opzichte van 1990. Het uiteindelijke doel is te komen tot 95 procent CO₂-emissiereductie in 2050 en een volledig CO₂ neutrale elektriciteitsproductie in datzelfde jaar. Het IPO heeft namens de provincies het KA ondertekend.

In Drenthe

In het coalitieakkoord: *Mooi voor elkaar! 2019–2023* geven de coalitiepartners aan dat in stappen naar bovengenoemde doelstellingen wordt toegewerkt. In de begroting 2021 wordt benoemd dat het aandeel hernieuwbare energiebronnen 14% in 2020 en 16% in 2023 bedraagt. Vervolgens is voor de energievoorziening de doelstelling dat het aandeel hernieuwbare energie in 2030 op 40% ligt en dat in 2050 100% van het energiegebruik hernieuwbaar (volledig energieneutraal) is. Er wordt ingezet op de vijf pijlers die in het Klimaatakkoord worden genoemd: gebouwde omgeving, mobiliteit, industrie, elektriciteit en landbouw en landgebruik. De reductie van CO₂ wordt verondersteld te worden gehaald door de bovengenoemde doelstellingen. Een aanname waar overigens geen bewijsvoering voor wordt geleverd! De provincie heeft zich gecommitteerd aan de uitvoering van de afgesproken klimaatregelen uit het Klimaatakkoord. De vraag is welke bijdrage de verschillende bestuurlijke portefeuilles hieraan leveren. In dit onderzoek wordt onderzocht in hoeverre de organisatie een integrale uitvoering van het Klimaatakkoord borgt. In het coalitieakkoord staat opgenomen dat bekeken moet worden hoe verschillende beleidsterreinen als natuur en biodiversiteit, duurzame landbouw, water, vrijetijdseconomie, energie en klimaat slim gecombineerd kunnen worden.

Type onderzoek

Het onderzoek is een zogenaamd 217a Provinciewet onderzoek. Het is een zelfonderzoek van gedeputeerde staten (GS) en wordt samengevat gepresenteerd aan provinciale staten (PS) in het Jaarverslag 2021. De onderzoekers zijn lid van de interne Onderzoekspool en hun opdrachtgever is de concerncontroller. Parallel aan dit onderzoek is ook (door de lijnorganisatie) een onderzoek gestart naar (met name) de monitoring op de beleidsuitvoering. De onderzoekers hebben kennisgenomen van tussenrapportages van het adviesbureau Latour Advies.

1.2 Doelstelling van het onderzoek

Doel van het onderzoek is inzicht krijgen in doorwerking en uitvoering van het door de provincie gevoerde beleid voor het realiseren van de afspraken in het Klimaatakkoord.

1.3 Afbakening

De focus van dit onderzoek ligt op inspanningen van de provincie binnen de afspraken van het Klimaatakkoord (zie schema in bijlage 1). Buiten de scope vallen:

- Uitvoering van klimaat- en energietaken die bij gemeenten en/of Rijk liggen en interbestuurlijke regie (zie hiervoor [rapport](#) Studiegroep Interbestuurlijke en Financiële verhoudingen 2020).
- Afspraken in het kader van klimaatadaptatie (vastgelegd in het Nationaal Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie en de nota klimaatadaptatie).

1.4 Hoofdvraag

Deze is als volgt geformuleerd:

Welke bijdrage leveren de verschillende beleidssectoren en portefeuilles aan de (integrale) realisatie van de doelstellingen van het Klimaatakkoord en wat is de stand van zaken?

1.5 Deelvragen

Het onderzoek valt uiteen in beschrijving en oordeel over de beleidsuitvoering op basis van een brede inventarisatie en een beschrijving en oordeel over de organisatorische kwaliteit (borging) van de beleidsuitvoering in termen van planning, uitvoering, monitoren en bijsturen:

Deelvragen beleidsuitvoering

- 1. Aan welke doelen en afspraken (ook met derden) heeft de provincie zich gecommitteerd?*
- 2. Welke beleidsopgaven in de begroting dragen bij aan het realiseren van deze doelstellingen?*
- 3. Waar staat de provincie als je dat vergelijkt met de uitgesproken ambities? Liggen we op koers?*

Deelvraag organisatorische kwaliteit

- 4. In hoeverre borgt de provinciale organisatie een integrale uitvoering van het klimaatakkoord?*

1.6. Leeswijzer

Het ontbreekt in het Klimaatakkoord aan een gestandaardiseerde indeling van (provinciale) taken waarop gerapporteerd en gemonitord kan worden. Voor de opzet van dit onderzoeksrapport is daarom gebruik gemaakt van het rapport 'Uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor decentrale overheden in 2022-2030' (AEF, 24 september 2020), opgesteld in opdracht van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) in het kader van het artikel 2 –onderzoek Klimaatakkoord. In dit rapport verkent de ROB de uitvoeringskosten van de decentrale overheden. Deze indeling wordt tegenwoordig het meest toegepast.

Dit onderzoeksrapport geeft in de hoofdstukken 2 tot en met 7 een volledig overzicht van de 23 verschillende taken die de provincie op basis van het Klimaatakkoord moet uitvoeren. Het gaat hierbij om een breed takenpakket met een duidelijke inzet rond alle vijf pijlers die in dit akkoord worden genoemd. Op deze wijze geeft het in detail een antwoord op de deelvragen 1, 2 en 3.

Per provinciale taak is met de stoplichtmethode aangegeven of de provincie *per 1 juli 2021* invulling geeft of heeft gegeven aan deze taken. De onderbouwing is gebaseerd op interviews met stakeholders, documentstudie en hoor-wederhoor.

In hoofdstuk 8 wordt ingegaan op de beantwoording van deelvraag 4: de organisatorische borging. Daarna volgend conclusies en onze aanbevelingen in de laatste twee hoofdstukken.

Betekenis van de stoplichten (analoog aan Jaarverslag).

	Op koers, de activiteiten leiden volgens planning tot resultaten die bijdragen aan de doelstellingen
	De activiteiten hebben aandacht nodig, er is twijfel over de inzet, planning, de resultaten en/of de bijdrage aan de doelen (begrotingswijziging eventueel nodig)
	De activiteiten zijn niet gestart, gestopt of opgeschort, het ontbreekt bijvoorbeeld aan middelen en inzet; showstopper
#	De activiteit betreft niet de (directe) verantwoordelijkheid van de Provincie Drenthe maar is wel een interbestuurlijke afspraak waar Drenthe zich aan committeert dan wel in ondersteunt.

2 Overkoepelende taken

De provincie Drenthe heeft zich gecommitteerd aan de onderstaande afspraken uit het Klimaatakkoord en de Nationale Agenda Laadinfrastructuur:

2.1 Monitoren en herijken RES

De gemaakte afspraken in de RES worden constant gemonitord. Elke twee jaar vindt een herijking van de aanpak plaats (Klimaatakkoord, p.225, 221 (a) en de Nationale Agenda Laadinfrastructuur 7 (c). Voor de uitrol van hernieuwbare elektriciteit op land hanteren de partijen een uitrolpad dat gemonitord en bijgewerkt dient te worden (Klimaatakkoord, p. 163 (a.6).

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Monitoren energieverbruik en CO ₂ uitstoot	In de RES 1.0 is aangekondigd dat een energiemonitor zal worden ontwikkeld. Hiermee kunnen inwoners op een toegankelijke manier inzicht krijgen over de opwekking van energie in de regio Drenthe. CO ₂ reductie is in Drenthe niet expliciet beschreven, maar een afgeleide van energiedoelen.
	Monitoring uitvoering afspraken	In de RES 1.0 is monitoring nog niet opgenomen. In de RES 1.0 is de aangegeven dat in de tweede helft van 2021 een systeem wordt opgezet om de RES te monitoren op basis van actuele gegevens.
	Rapporteren over de voortgang	Wat tot 1 april 2021 aan hernieuwbare elektriciteit is gerealiseerd is opgenomen in RES 1.0.
	Borgen van de uitrol van de laadinfrastructuur en ruimtelijk instrumentarium	Over de laadinfrastructuur is niets opgenomen in de RES 1.0. Over de borging van ruimtelijk instrumentarium wel. Aangegeven is dat de provincie haar Omgevingsvisie gaat actualiseren en de Drentse gemeenten het beleid over de realisatie van grootschalige zonne- en windenergie gaan vastleggen in de gemeentelijke omgevingsvisies- en plannen. Wordt meegenomen in RES 2.0
	Bijwerken participatietraject in overleg met de regiopartners	In het Noordelijke Rekenkamer rapport 'Hoe democratisch is de RES? Een onderzoek naar de democratische legitimiteit van de RES Drenthe' (2021) is aanbevolen om het programma waarbij inwoners de ruimte wordt geboden te participeren over de RES 2.0 te intensiveren. Dit wordt ingebracht aan de DET. In de RES 1.0 is het uitgangspunt vastgelegd dat de Drentse gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor de participatie en communicatie met de eigen inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. De Drentse Energietafel (DET) is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de RES. De DET heeft inwoners gevraagd hoe zij denken over het opwekken van zon- en windenergie

Voortgang	Afspraken	Toelichting
		in Drenthe. Op basis van de resultaten heeft een inwonersgroep adviezen opgesteld aan de DET. De DET heeft deze adviezen gewogen en indien overgenomen, opgenomen in de RES 1.0. Dit inwonersonderzoek kan worden gezien als een eerste stap voor participatie op regionaal niveau. Daarnaast heeft de provincie de handreiking participatie bij zonne- en windparken opgesteld. Dit behelst het beleidskader voor gemeenten, initiatiefnemers en andere betrokkenen die met wind- en zonne-energie aan de slag willen gaan.
	Overleggen met de netwerkbeheerder over belasting en capaciteit van het net	De impact van de bijdrage van de RES-regio op de energie-infrastructuur is doorgerekend door ExeXis, RENDO en TenneT. De uitkomst hiervan is dat om de ambitie van de RES 1.0 te kunnen realiseren, in de uitbreiding van het net fors zal moeten worden geïnvesteerd. Via de DET is de opdracht gegeven een routekaart te ontwikkelen die aangeeft waar en wanneer de uitbreiding van het net gaat plaatsvinden.
	Organiseren van projecten om de capaciteit van het net slim te benutten	Met de uitkomsten van voornoemd onderzoek naar netcongestie en systeemintegratie wil de provincie zien hoe de projecten de komende jaren toch kunnen worden uitgevoerd. Ook zijn slimme oplossingen bedacht voor deze netcongestie (zoals het opslagsysteem van de voetbalvereniging Nieuw-Buinen)
	Jaarlijks opstellen van prognose over het benodigd uitrotpad op basis van de doelstellingen van het Klimaatakkoord en de actuele prognose voor marktontwikkeling	In de RES 1.0 is voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit inzichtelijk gemaakt wat tot april 2021 is gerealiseerd of in aanbouw is, welke vergunningen verleend/in procedure zijn en welke ambities zijn geformuleerd. Een jaarlijkse prognose over het benodigde uitrotpad is niet opgenomen in de RES 1.0.

2.2. Vergoeden van planschade

Deze taak vloeit voort uit de taken die in het Klimaatakkoord zijn benoemd. Door het aanleggen van windmolens (6.3), zonneweides (6.4) of nieuwe stations van netbeheerders kunnen eigendommen in waarde dalen. Dat kan in sommige gevallen vragen om vergoeding van planschade.

Van een uitkering wegens planschade kan alleen sprake zijn wanneer de geleden schade het gevolg is van een besluit dat is aangewezen als mogelijk 'planschade veroorzakend besluit'. Deze besluiten zijn aangewezen in artikel 6.1, tweede lid, van de Wet ruimtelijke ordening. In het geval van de provincie is met name het provinciale inpassingsplan (PIP) van belang dat in dit artikel is aangewezen als mogelijk planschade veroorzakend besluit. Voor een provinciaal inpassingsplan is PS het bevoegde gezag. Uit het onderzoek blijkt dat er nog niet een PIP is vastgesteld dat voorziet in windmolens of zonneweides. Om die reden zijn er nog geen planschadeclaims bij de provincie Drenthe ingediend.

Voortgang	Afspraken	Toelichting
#	Beoordelen claims en voorstel afhandeling	Nog niet van toepassing
#	Afwerken juridische procedures	Nog niet van toepassing
#	Afhandelen van vergoedingen	Nog niet van toepassing

3 Gebouwde omgeving

De provincie Drenthe heeft zich gecommitteerd aan de onderstaande afspraken uit het Klimaatakkoord.

3.1 Ontwikkelen warmtebronnen

Lokale overheden spannen zich in voor de ontwikkeling van warmtebronnen (Klimaatakkoord p. 39 (g)).

Uit de Energietransitie agenda blijkt dat de provincie het beleid en de uitvoering daarvan voor bodemenergie (warmte-koudeopslag en geothermie) continueert. Het beleid voor biomassa wordt herijkt. De inspanning van de provincie Drenthe is gericht op het faciliteren van partijen om de levering van warmte in de vorm van een robuust warmtenet te realiseren en het borgen van additionele aansluitingen wanneer er een grotere warmtevraag in de gebouwde omgeving ontstaat. Verder zal de provincie Drenthe zich inspannen om samen met de andere partijen, te onderzoeken op welke wijze het beheer van het warmtenet lokaal het beste vorm kan worden gegeven, alsmede hoe het warmtenet maatschappelijk verantwoord kan worden geïnnoveerd. Hiermee wordt bedoeld dat bij het maken van deze business case de provincie expertise zal aanleveren en (vergader) faciliteiten beschikbaar zal stellen. Indien inzet van een extern deskundige benodigd is, dan zullen alle partijen overleggen over de verdeling van de daarmee gepaard gaande kosten.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Coördineren van inzet over de gemeentegrenzen heen	In de RES 1.0 is aangegeven dat voor de warmtebronnen die gemeentegrens overschrijdend zijn of waarvoor een verdelingsvraagstuk speelt, regionale afspraken kunnen worden gemaakt. Uit de Transitievisies Warmte van de gemeenten (vaststelling eind 2021) zal blijken of er gebruik gemaakt gaat worden van warmtenetten die eventueel gevoed kunnen worden met een bron die gemeente-overschrijdend warmte kan leveren. De provinciale coördinatierol kan vanaf begin 2022 goed worden ingevuld.
	Afspraken maken over condities levering restwarmte	In de RES 1.0 is aangegeven dat parallel aan de ontwikkeling van de lokale Transitievisies Warmte die de Drentse gemeenten gaan opstellen, de regionale bronnenstrategie verder uitgewerkt wordt. Onderdeel van deze strategie is het vraagstuk over de levering van (industriële) restwarmte. Er zijn gesprekken gevoerd met de grote warmteleveranciers. De onder dit punt genoemde afspraken kunnen vanaf 2022 worden geconcretiseerd als uit de Transitievisies Warmte van de gemeentes blijkt dat er daadwerkelijk behoefte is aan het benutten van grote gemeente overschrijdende warmtebronnen.

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Omgevingsonderzoek uitvoeren voor geothermiebronnen	In hoofdstuk 4 van de RES 1.0 is de geothermie voor Drenthe in beeld gebracht waarbij op Drentse schaal de economische potentie van gestimuleerde geothermie is weergegeven. Dit in combinatie met de beschermingsgebieden en de bodemenergierestrictiegebieden. [is dit bedoeld met het omgevingsonderzoek?]
#	Afspraken maken over condities geothermiebronnen	Provincie heeft geen geothermie-systemen. Het eventueel toepassen van geothermie is aan de markt.
#	Vergunningen verlenen voor geothermiebronnen	Ministerie van Economische Zaken is het bevoegde gezag. De provincie heeft daarin slechts een adviserende rol.
	Afspraken maken over conditie aquathermie	Nog niet in gang gezet
	Afspraken maken over condities WKO	Beleidskader gereed
#	Vergunningen verlenen voor WKO	Meldingen voor de aanleg van gesloten bodemenergiesystemen zijn door de RUD Drenthe afgehandeld namens de gemeenten die hiervoor het bevoegde gezag zijn. De provincie lijkt hierin geen rol te hebben.

3.2 Verduurzamen eigen vastgoed

Vanaf 2022 elke twee jaar een rapportage door IPO over de voortgang (Klimaatkoord p. 35-36 (a-d).

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Uitwerken van een visie op verduurzaming eigen vastgoed	Moet nog plaatsvinden.
	Integreren van de warmtevisie in een meerjarig onderhoudsplan	Kan pas plaatsvinden als de visie op verduurzaming eigen vastgoed gereed is. Wel richt de provincie zich op energiebesparing door isolatiemaatregelen, energiezuinige verlichting, optimaliseren van verlichtings- en klimaatregelingen e.d. Daarnaast wordt gekeken naar uitbreiding van energieopwekking door PV-installaties en warmteopwekking d.m.v. warmtepompen of m.b.v. waterstof (lange termijnvisie).
#	Elke twee jaar rapporteren over de voortgang	Nog niet van toepassing
#	Elke twee jaar herijken van routekaarten en koppeling leggen met wijkgerichte aanpak (gemeentes)	In de RES 1.0 is aangegeven dat de routekaarten Warmtebronnen op weg naar de RES 2.0 verder uitgewerkt zullen worden. Dan wordt de vraag beantwoord: wanneer komt welke bron beschikbaar en hoe verhoudt zich dat tot de warmteontwikkeling in de tijd?

4 Mobiliteit

De provincie Drenthe heeft zich gecommitteerd aan de onderstaande afspraken uit het Klimaatakkoord.

4.1 Aanwijzen locaties snel-laadinfra

Onderdeel van het Klimaatakkoord (2019) is de Nationaal Agenda Laadinfrastructuur (NAL). De NAL is een breed gedragen meerjarige beleidsagenda met de ambities en acties voor laadinfrastructuur voor elektrische mobiliteit in Nederland. Het kernprincipe van de NAL is dat de laadinfrastructuur in Nederland geen drempel mag vormen voor de uitrol van elektrisch vervoer.

Om uitvoering te geven aan de NAL is Nederland opgedeeld in zes samenwerkingsregio's. Iedere samenwerkingsregio heeft een Bestuursvereenkomst Regionale Aanpak Laadinfrastructuur (RAL) met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Netbeheer Nederland getekend. Onderdeel van de Bestuursvereenkomst is het opstellen van een Plan van Aanpak per regio voor de uitvoering van de in de Bestuursvereenkomst opgenomen doelstellingen.

De provincies Groningen, Friesland en Drenthe maken deel uit van de samenwerkingsregio Noord, het plan van aanpak heet Regionale Aanpak Laadinfrastructuur Noord (RAL Noord). Er is voor de komende 3-4 jaren totaal €1,1 miljoen beschikbaar, mits daar hetzelfde bedrag vanuit de regio tegenover staat. Dit geld is bedoeld voor de proceskosten, de organisatie van een regioteam, stuurgroep en het verbinden van partijen, met name gemeenten en laadpaalexploitanten.

In overleg met de marktpartijen worden geschikte locaties voor snel-laadinfrastructuur op binnenstedelijk gebied en langs de provinciale wegen aangewezen. Dit gebeurt per 2020 voor de periode t/m 2024 en per 2024 voor de periode t/m 2030. Dit wordt opgenomen in het plaatsingsbeleid zodat het geïntegreerd wordt met andere vormen van laden (Nationale Agenda Laadinfrastructuur p.7/g).

Voor laadinfra buiten de openbare ruimte wordt in 2021 een strategie ontwikkeld in samenwerking met Drentse gemeenten en ook in afstemming met Friesland en Groningen in het kader van RAL Noord. Naast openbare laadpalen wordt gekeken naar snel-laden, semipubliek laden en privaat laden, en de behoefte daarnaar in Drenthe. Vanaf 2022 gaat de provincie inzetten op de invulling van deze andere laadbehoeften.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Vorbereidend onderzoek	Kan pas als de strategie gereed is. Najaar 2021 gepland.
	Overleg voeren met marktpartijen	Kan pas als de strategie gereed is
	Uitwerken plannen plaatsing snel-laadinfrastructuur	Kan pas als de strategie gereed is

4.2 Aanbesteden laadpunten

Provincies zijn verantwoordelijk voor aanbesteding in samenwerkingsregio's (Nationale Agenda Laadinfrastructuur p. 16/m).

Het plaatsen van laadpalen is vanuit team MBE opgepakt, en krijgt vervolg in het kader van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL), een afspraak uit het Klimaatakkoord waarvoor een rol voor de provincie is weggelegd. Recent heeft het startoverleg RAL Noord plaatsgevonden. Provincie Drenthe trekt daarin samen op met Friesland, Groningen, RVO en het ministerie van I&W.

Er loopt een huidige concessie voor openbare laadpalen. Is gestart in 2019 en gegund aan exploitant Allego. De plaatsingstermijn is 3 jaar, tot juni 2022, de exploitatietermijn is 7 jaar, tot juni 2029. De huidige concessie (uitrol tot Q2 2022) haalt het beoogde aantal laadpalen voor provincie Drenthe (300, verdeeld over 12 gemeenten). Richt zich alleen op publiek laden en op locaties op gemeentelijke grond die publiek toegankelijk zijn.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Aanbesteden	Voor het vervolg op publieke laadpalen wordt in 2021 in samenwerking met de provincie Groningen en alle Drentse en Groningse gemeenten een nieuwe concessie voorbereid. Om aan de wensen van alle partijen te kunnen voldoen en de daarvoor benodigde onderzoeken te doen, wordt naar verwachting de huidige concessie verlengd met een (half) jaar, waarna een nieuwe uitvraag wordt gedaan. Onderzoeken en prognoses worden uitgevoerd.
	Overleg voeren met gemeenten	Dit overleg wordt gevoerd.

4.3 Inzetten eigen infra voor energieopwekking

De provincies zetten waar mogelijk hun infrastructuur in voor energieopwekking en meervoudig ruimtegebruik (Klimaatakkoord p. 68/a-b).

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	<p>Onderzoeken mogelijkheden energieopwekking eigen infra</p>	<p>In de Energietransitie agenda is opgenomen dat de provincie voortdurend bekijkt hoe, waar en op welke wijze zij het potentieel van haar provinciale eigendommen kunnen inzetten voor hernieuwbare energieproductie. De provincie heeft in het kader van haar voorbeeldfunctie zonnepanelen op het dak van het provinciehuis geïnstalleerd (in 2021 afweging updaten van huidige zonnepanelen of vervangen). Pilots gaan ad hoc via IPO of de innovatietafel. Ook bij P&R komen opwekmogelijkheden (transferia). Dit is opgenomen in het mobiliteitsprogramma 2022- 2023. Naast het provinciehuis zijn ook vrijwel alle onderhoudssteunpunten (gebouwen) voorzien van zonnepanelen en is onderzoek verricht naar de haalbaarheid om energie op te wekken uit waterkracht ter plaatse van een sluis. Vanuit vastgoed is b.v. in 2021 een PV-installatie bij de Health Hub Roden gerealiseerd (42.000 Wp).</p>
	<p>Overleg met o.a. netwerkbeheerders over energieopwekking</p>	<p>In de RES 1.0 is opgenomen dat het noodzakelijk is de planvorming over de energie-infrastructuur door de overheden continu af te stemmen met de netbeheerders. Om deze afstemming te waarborgen zal een integrale projectgroep in het leven worden geroepen die opereert onder de bestuurlijke structuur van de RES-regio Drenthe. In november 2020 is de bijdrage van de RES –regio Drenthe gedeeld met de netbeheerders Enexis, RENDO en TenneT. Enexis heeft in afstemming met RENDO deze bijdrage doorgerekend en opgenomen in de NET impact-rapportage RES 1.0. De uitkomsten van deze doorrekening zijn opgenomen in de RES 1.0. De gemeenten, provincie en netbeheerders gaan een routekaart RES en elektriciteitsnetwerk 2030 ontwikkelen voor een regionale aanpak en programmering van de uitbreidingen aan het elektriciteitsnetwerk. Drenthe is bestuurlijk en ambtelijk actief betrokken bij de landelijke ontwikkelingen rond de aansturing van de regionale energie-infrastructuur (REIS), waarbij zij een actieve rol van de provincies bepleit.</p>
<p>#</p>	<p>Aanbesteden eventuele noodzakelijke aanpassingen infrastructuur</p>	<p>De governance rond aanbesteding rond infra is nog interbestuurlijk onderwerp van onderzoek (zie ook REIS).</p>

4.4 Klimaatneutraal inkopen Grond-, Weg-, en Waterwerken

Bij Grond-, Weg-, en Waterwerken zal de Rijksoverheid samen met regionale overheden de inkoopkracht vergroten en uiterlijk in 2020 afspraken maken om in 2030 zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulaire werken (werktuigen, materiaalketens) inclusief aanbestedingen en standaardisatie van uitvragen (Klimaatakkoord, pag. 68).

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Ontwikkelen van kennis over klimaatneutrale werken	Uit de Roadmap Circulaire Economie, startnotitie naar een circulair Drenthe/Circulair Drenthe 2050 blijkt dat in de periode van 2018 - 2020 de provincie Drenthe pilots voor circulair aanbesteden in de publieke sector heeft opgezet als leertrajecten voor alle betrokken instanties. Daarnaast neemt de provincie deel aan het netwerk van provincies, gemeenten, Rijkswaterstaat en andere uitvragende instanties met als doel kennis te delen over "best-practices" bij circulair aanbesteden. Daarnaast neemt de provincie via het IPO-deel aan het onderzoek Wegbereiders CO ₂ -beprijzing. Bij dit onderzoek wordt onderzocht op welke wijze het beprizen van CO ₂ tijdens de uitvoering van infrastructurele GWW-projecten kan bijdragen aan het structureel verduurzamen van het interne inkoop en aanbestedingsbeleid. Drenthe werkt in dit traject samen met provincie Groningen en de provincie Friesland.
	Nagaan in hoeverre klimaatneutrale werken in de markt worden aangeboden	Hierop vindt geen actief marktonderzoek plaats. Wel wordt per project/aanbesteding onderzocht wat de markt te bieden heeft aan oplossingen die bijdragen aan klimaatneutraal werken.
	Meenemen van klimaatneutraal werken als eis in de aanbestedingen	Uit het Mobiliteitsprogramma 2021-2030 van de provincie Drenthe blijkt dat de provincie wil verduurzamen bij de aanleg van infrastructuur, maar daarbij ook rekening wil houden met de mogelijkheden van de (regionale) aannemers en toeleveranciers. Het inzetten van nieuwe middelen en materialen kunnen leiden tot een kostenverhoging bij de realisatie van het beheer en onderhoud van de provinciale infra. Dus niet als eis geformuleerd.

4.5 Inrichten en versterken regionaal mobiliteitsplatform

Om het proces te versnellen en de basisvoorwaarden voor de uitrol van publieke laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen vast te stellen is afgesproken samenwerkingsregio's in te richten en te versterken. Deze zorgen samen met de gemeenten voor de uitrol van de laadinfrastructuur in de regio. De samenwerkingsregio's ondersteunen gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van een integrale visie en beleid (Klimaatakkoord pag. 59/a en Nationale Agenda Laadinfrastructuur pag. 6/a en pag. 9 /r).

Ondanks dat met het verduurzamen van de Drentse mobiliteit voor maar liefst 32% aan de ambitie uit het Klimaatakkoord bijgedragen kan worden, staat duurzame mobiliteit niet op de Energieagenda (m.u.v. waterstof). Inspanning vindt plaats in de lijn, met name bij de teams V&V, BWV, MBE en VTE. Dan gaat het om totaal 31 projecten, die zijn opgenomen in het (Regionale) Mobiliteitsprogramma, zoals het stimuleren van alternatieven voor de auto (fiets2 en OV), het verduurzamen van de OV-concessie, circulaire inkoop van GWW, en het regisseren van het RMP (bestuurlijke vaststelling is voorzien in het eerste kwartaal 2022). In dit plan wordt de regionale aanpak beschreven om bij te dragen aan de klimaatdoelen voor de sector Mobiliteit.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Implementeren van structurele samenwerkingsverbanden	De provincie werkt samen met de Drentse gemeenten op het gebied van mobiliteit. Zowel bestuurlijk als ambtelijk worden in het Mobiliteitsberaad Drenthe afspraken gemaakt over de verbetering van de mobiliteit in Drenthe (bron: Mobiliteitsprogramma 2021-2030 van de provincie Drenthe).
	Capaciteit organiseren door het faciliteren en versnellen van samenwerking in bestaande en nieuwe regio's	De provincie zoekt brede samenwerking in regionale programma's zoals Groningen Bereikbaar, Regio Groningen Assen, Regio Zwolle of Port of Zwolle (bron: Mobiliteitsprogramma 2021-2030 van de provincie Drenthe).
	Inventariseren hoe gemeenten die nog niet zijn aangesloten desgewenst kunnen aansluiten	Alle Drentse gemeenten nemen deel aan het Mobiliteitsberaad Drenthe.
	Opstellen van een capaciteitsplanning als onderdeel van de uitrolplanning en in relatie tot de werkzaamheden van de energietransitie	De beschikbare en benodigde ambtelijke capaciteit heeft voortdurend aandacht. In het geval van de klimaatafspraken gaat het ook om nieuwe taken, bijvoorbeeld met betrekking tot de laadinfrastructuur. Op basis van het RMP wordt een capaciteitsplanning opgesteld.
	Borgen en versterken van de regionale samenwerking.	Dit is een continu aandachtspunt.

4.6 Opstellen regionaal programma emissieloos

Regionale overheden stellen regionale programma's op (Klimaatakkoord p. 5/h).

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Overleg met de stedelijke partners over emissieloos in 2030	Het overleg wordt gevoerd.
	Uitwerken van een visie emissieloos in 2030	Regionaal Mobiliteitsplan Klimaatakkoord (RMP) wordt samen met gemeenten opgesteld. Het RMP geeft invulling aan de regionale inzet en wordt naar verwachting in het eerste kwartaal 2022 vastgesteld.
	Borgen van afspraken in regionale programma's	Volgt gedeeltelijk na het vaststellen van het RMP. De provinciale inzet wordt geborgd via het Mobiliteitsprogramma.
	Voorlichtingscampagnes opzetten	Volgt gedeeltelijk na het vaststellen van het RMP. Wordt uitvoering aan gegeven in het kader van Drenthe reist Duurzaam.

4.7 Faciliteren zero-emissie bus- en doelgroepenvervoer

Provincies werken aan de verdere uitrol en opschaling van ZE-bussen en de noodzakelijke alternatieve tank- en laadinfrastructuur door middel van het Bestuursakkoord ZE Bus (BAZEB). In 2025 zullen alle nieuw instromende OV-bussen ZE zijn, zodat in 2030 alle ongeveer 5.000 PV bussen ZE zijn (Klimaatakkoord p. 51/b en p. 52 /b).

Uit het Mobiliteitsprogramma 2021-2030 van de provincie Drenthe blijkt dat het openbaar vervoer in de provincie Drenthe de afgelopen jaren de overstap heeft gemaakt naar volledige zero-emissie met een reductie van 90% van de CO₂-uitstoot. De meeste bussen zijn elektrisch, waar dat niet haalbaar is wordt gebruik gemaakt van een plantaardige variant van biodiesel. Daarnaast rijden er 32 waterstofbussen rond in de provincies Groningen en Drenthe. In de Green Deal doelgroepenvervoer is geregeld dat het doelgroepenvervoer vanaf 2025 volledig emissieloos zal zijn.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Overleg met de vervoersregio's, netwerkbeheerders, energieproducenten, Rijksoverheid en het bedrijfsleven	Dit overleg loopt.
	Plannen opstellen voor de noodzakelijke alternatieve tank- en laadinfrastructuur	De plannen en uitwerking hiervan zijn opgesteld.
	Aanbesteding aanpassingen voor alternatieve tank- en laadinfrastructuur	Laadpunten en tankpunten voor waterstof zijn gerealiseerd.

4.8 Stimuleren deelconcepten

De Rijksoverheid en lokale overheden faciliteren en stimuleren deelconcepten. Deelconcepten zijn onderdeel van de MaaS-pilots (Klimaatakkoord p.79/1).

Provincie Drenthe is medeondertekenaar van de Green Deal Autodelen 2. De betrokken partijen (aanbieders van deelauto's, leasemaatschappijen, gemeenten, provincies, bedrijven, belangenorganisaties en de Rijksoverheid) werken samen op het gebied van autodelen. Het nationale doel is om 100.000 deelauto's en 700.000 autodelers te realiseren in 2021. In Drenthe wordt een pilot opgezet met deelauto's langs de N34, waarbij de gemeenten

Assen, Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Tynaarlo, Noordenveld en Emmen betrokken zijn. Ook zijn er in Assen deelscooters van GO-Sharing beschikbaar.

De provincie Drenthe is een van de 7 regio's waar een nationale MaaS-pilot vanuit Ministerie I&W plaatsvindt. Onderdeel van deze pilot is de ontwikkeling van een app waarmee medewerkers de meest duurzame reis kunnen kiezen en inzicht biedt in de daarmee de bespaarde CO₂ uitstoot.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Overleg met partners over deelconcepten	Dit overleg loopt.
	Uitwerken van een visie op deelconcepten	De visie op deelmobiliteit is onderdeel van het Mobiliteitsprogramma, pijler 2 Mobiliteit op Maat.
#	Aanbesteding van de nodige licenties	Niet van toepassing.

4.9 Verduurzamen eigen mobiliteit

Er worden maatregelen genomen om de eigen mobiliteit te verduurzamen (Klimaatakkoord p.53/b. p.54/h en p.68/b).

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Uitwerken visie verduurzaming mobiliteit	Deze (voorbeeldfunctie) is opgenomen in het Mobiliteitsprogramma 2021-2030 (Drenthe reist duurzaam) van de provincie Drenthe. Provincie is lid en heeft zich gecommitteerd aan de doelen van de Coalitie Anders Reizen.
	Aanschaf van duurzame voertuigen (als extra inzet)	Vanaf juni 2020 heeft de provincie Drenthe 4 waterstofauto's in gebruik.

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Realisatie van duurzame energiebronnen eigen wagenpark	Bij het provinciehuis zijn 16 laadpunten gerealiseerd voor elektrische auto's voor ons eigen wagenpark, medewerkers en bezoekers. Bij de steunpunten Schoonebeek (2019) en Rogat (2020) zijn ook 2 laadpunten per steunpunt gerealiseerd, voor ons eigen wagenpark
	Duurzaam beheer van eigen wagenpark (als extra inzet)	Eigen wagenpark provincie (als dienstauto's) wordt steeds meer verduurzaamd.
	Handhaven regeling klimaateffecten werk gerelateerd verkeer ¹ .	Alleen OV-kosten werk gerelateerd vervoer worden door de provincie volledig vergoed (in combinatie met de fiets) tenzij de locatie niet of zeer slecht met het OV bereikbaar is. Voor dienstreis met eigen vervoer is vooraf expliciete toestemming nodig van de leidinggevende.

4.10 Aanpakken onderwistijden en hyperspits

Provincies zetten zich in om de (regionale) hyperspits aan te pakken. Hierbij hoort ook het inventariseren van de mogelijkheden rondom de inrichting van de onderwistijden (Klimaatakkoord p. 77/o).

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Overleg met Rijksoverheid, NS en vervoerders	Dit overleg loopt.
	Plannen maken voor aanpak hyperspits in regionaal OV die aansluiten bij de plannen voor het Hoofdrailnet	In Drenthe is er geen sprake van hyperspits. In de stedelijke regio Groningen Assen en Emmen is er een regionale aanpak in het kader van Minder Hinder/ Groningen Bereikbaar. In het kader van de regionale aanpak 'Drenthe reist duurzaam 2020-2023' vindt overleg met o.a. het MBO en HBO plaats om duurzaam reisgedrag te stimuleren.
	Overleggen met de onderwijsinstellingen over het spreiden van de onderwistijden	Dit overleg loopt.

4.11 Handhaven CO₂ -norm mobiliteit

In 2022 volgt normering in de wetgeving voor werkgevers met meer dan 100 werknemers om de CO₂ -uitstoot van werk gerelateerd verkeer in 2030 te reduceren met 25% ten opzichte van 2016. Decentrale overheden zijn het beoogd bevoegd gezag (Klimaatakkoord p. 72-73).

De nationale regeling voor CO₂ normering geldt voor werkgevers met meer dan 100 werknemers en draagt bij aan het verduurzamen van zakelijke mobiliteit en woon-werkmobiliteit, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord.

¹ Hieronder valt niet de werk gebonden mobiliteit in de rol van werkgever. Deze valt onder 4.11 of betreft vrijwillige deelname aan de coalitie Anders Reizen.

Omdat meer dan de helft van de wegkilometers in het personenvervoer werk gerelateerd is, kunnen werkgevers in het algemeen een grote rol spelen in het verduurzamen daarvan.

De regeling heeft als doel om, samen met de uitvoering van de koplopers-afspraken uit het Klimaatakkoord, op werk gebonden personenmobiliteit CO₂ -reductie te realiseren. Voor zakelijke mobiliteit geldt daarom vanaf de start (1/1/2022) een maximumnorm, bepaald op het Nederlandse gemiddelde. De werkgevers die nog niet aan de norm voldoen, hebben vier jaar de tijd (tot 1/1/2026) om acties te ondernemen die leiden tot minder zakelijke kilometers, meer gebruik van OV of fiets, of een grotere inzet van schonere voertuigen. De regeling verplicht de werkgevers ook tot een jaarlijkse rapportage van de werk gebonden personenmobiliteit. Na het voldoen aan de rapportageplicht krijgen werkgevers een basisrapport terug dat hen kan helpen met het verduurzamen van mobiliteit, met een terugkoppeling van de eigen CO₂ -reductie en suggesties voor acties of meer informatie. Zij kunnen zo zelf monitoren waar zij staan en weten welke acties ondernomen kunnen worden om de werk gebonden personenmobiliteit te verduurzamen. Na deze eerste periode van 4 jaar, evalueert het ministerie in 2026 de behaalde CO₂ -reductie. Op basis van de uitkomsten van deze evaluatie kan voor de 2e periode van 4 jaar (2026 t/m 2029) de norm voor zakelijke mobiliteit worden aangepast en kan een norm voor woon-werkmobiliteit worden ingesteld.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Selecteren op welke bedrijven het toezicht zich toespitst	Uit het Plan van aanpak 'Drenthe reist duurzaam' 202-2023 dat zal worden behandeld in de Statencommissie FCBE van 15 september 2021 blijkt dat het in de provincie Drenthe gaat om circa 250 bedrijven en instellingen waarop de landelijke CO ₂ normering van toepassing is.
	Toezien op de naleving van de norm per brief	Wordt in de praktijk niet uitgevoerd vanwege ontbreken landelijke richtlijn hiervoor.
	Toezien op naleving van de norm met inspecties	Wordt in de praktijk niet uitgevoerd vanwege ontbreken landelijke richtlijn hiervoor.
	Handhaven bij bedrijven die zich niet aan de norm houden	Wordt in de praktijk niet uitgevoerd vanwege ontbreken landelijke richtlijn hiervoor.
	Eventueel opleggen en innen van boetes	Wordt in de praktijk niet uitgevoerd vanwege ontbreken landelijke richtlijn hiervoor.

5 Industrie

De provincie Drenthe heeft zich gecommitteerd aan de onderstaande afspraken uit het Klimaatakkoord.

5.1 Handhaven verbreding energiebesparingsplicht

In de Wet milieubeheer is opgenomen dat bedrijven energiebesparingsmaatregelen dienen te treffen die zichzelf in vijf jaar of minder terugverdienen. Provincies zijn het bevoegde gezag voor vergunningsverlening, handhaving en toezicht op (onder andere) het treffen van maatregelen met een terugverdientijd van vijf jaar of korter. (Klimaatakkoord p. 94).

Energietransitie agenda: voor een grotendeels energieneutrale industrie en MKB in 2050 zullen Drentse bedrijven in 2030 30% minder fossiele energie moeten gebruiken ten opzichte van 2015. Deze reductie is nu 10%. Voor de periode 2020 – 2023 geldt dan dat de Drentse bedrijven hun fossiele energiegebruik verder reduceren met 7%. Dit is nodig om de Drentse doelen voor 2030 en 2050 te behalen en om bij te dragen aan de doelen uit het Klimaatakkoord.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Toezicht houden op het treffen van terugverdienmaatregelen door bedrijven	De RUD Drenthe heeft bij de 41 industriële bedrijven, vallend onder het provinciaal bevoegd gezag, een energietoezichtbezoek uitgevoerd.
	Handhaven van de plicht voor bedrijven om dergelijke maatregelen te nemen	In verband met capaciteitsgebrek RUD Drenthe wordt hieraan momenteel geen invulling gegeven.

5.2 Verlenen vergunning CO₂ -maatregelen

Provincies zijn het bevoegde gezag (m.b.t. CO₂ -reductiemaatregelen) voor vergunningverlening, handhaving en toezicht. De wijze van toezicht en handhaving wordt geïntegreerd in de bestaande landelijke handhavingsstrategie. Een goede afstemming tussen het decentrale bevoegd gezag (Omgevingsdiensten) en het Rijk (RVO) is daarbij een absolute randvoorwaarde. (Klimaatakkoord p. 94)

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Verlenen van vergunningen voor CO ₂ -reductiemaatregelen	<p>Het verlenen van vergunningen voor CO₂ -reductiemaatregelen is conform afspraak in uitvoering. Bij Drentse BRZO/RIE4-bedrijven zijn, voor zover toegestaan, energiebesparingsverplichtingen vastgelegd, dus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ETS-bedrijf: besparingsverplichting in vergunning niet toegestaan; • MJA3/MEE: deelname vastgelegd in vergunning, beoordeling EEP door RVO; • Tot 01-01-2021 audits in het kader van de EED beoordeeld en verplichting uitvoeren maatregelen in beoordelingsbrief vastgelegd; • Indien bovenstaande niet van toepassing, dan onderzoeks- en besparingsverplichting in vergunning.
	Toeziën op de naleving van vergunningen	Idem

5.3 Inpassen warmtenetten in infrastructuur

De provincies spelen een belangrijke rol bij het ruimtelijk inpassen van infrastructuur en zullen in hun ruimtelijke afweging het belang van een goede infrastructurele aansluiting van de Nederlandse industrie betrekken. (Klimaatakkoord p. 112)

In de RES 1.0 (vastgesteld door PS op 21 juni 2021) staat vermeld dat de aanleg van een warmtenet op dit moment op de meeste plaatsen economisch niet haalbaar is. Dit maakt dat er naar andere oplossingen moet worden gekeken.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Overleggen met betrokken partijen	Uit het Warmteplan Provincie Drenthe 2017 is gebleken dat met diverse partijen overleg zal moeten worden gevoerd w.o. de Drentse gemeenten, actieve netwerkbedrijven, Waterleidingmaatschappij Drenthe en Gasunie. O.a. met de marktpartijen en de gemeente Emmen is een Letter of Intent (LOI, intentieverklaring samenwerking) ondertekend. De provincie is op dit moment betrokken bij een haalbaarheidsonderzoek bij Emmen.
#	Integreren van de planning voor warmtenetten in infrastructuur	De provincie heeft hier geen rol in, omdat zij b.v. geen aanlegvergunningen verleent in gemeentegrond. Dit speelt nu in de gemeente Emmen, waar de gemeentelijke afdelingen betrokken zijn bij de fysieke planning van het warmtenet. Wel heeft de provincie de gemeenten ondersteund met het maken van deze plannen (Warmtetransitie visies) en blijft dat de komende periode ook doen bij de Wijkuitvoeringsplannen.

6 Landbouw

De provincie Drenthe heeft zich gecommitteerd aan de onderstaande afspraken uit het Klimaatakkoord.

6.1 Uitvoeren en monitoren programma veenweidegebied

Partijen voeren gezamenlijk de afspraken uit het programma veenweidegebied¹⁰⁶ uit en monitoren de voortgang van effectiviteit van maatregelen. (Klimaatakkoord p. 129 (a), 138 (d,f,h,i), 139 (m,n), 140 (z))

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Het Klimaatakkoord spreekt van klassieke veenweidegebieden. Drenthe kent geen klassieke veenweidegebieden. Dit speelt vooral in Friesland, Utrecht, Overijssel, Noord- en Zuid-Holland. Vanuit het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt specifiek voor deze veenweidegebieden.

Drenthe heeft wel veengebieden en moerige gronden. Er loopt op dit moment een onderzoek, naar welke maatregelen effectief kunnen zijn om reductie van CO₂-uitstoot uit niet klassieke veengronden in Groningen/Drenthe te halen. Het belangrijkste doel is het verkrijgen van een overzicht van mogelijke maatregelen die kunnen worden genomen om de CO₂-uitstoot van de niet klassieke veengronden in Groningen/Drenthe te verminderen. Onderhandelingen lopen via het Rijk en betreffende provincies (Friesland, Noord- en Zuid-Holland, Utrecht, Overijssel Groningen en Drenthe). De uitkomsten van het onderzoek kunnen een basis zijn om Drenthe een plek in het Klimaatakkoord te geven.

Voortgang	Afspraken	Toelichting
#	Meerjaarlijks bespreken of tussentijdse bijsturing van maatregelen of ambities noodzakelijk is	N.v.t.
#	Faciliteren van kort-cyclische aanpak tijdens de uitvoering van de uitrol om kennis op te doen en innovaties toe te passen	N.v.t.
#	Faciliteren van onderzoeksprogramma en agenderen van mogelijke knelpunten	N.v.t.
#	Monitoren van de afstemming met andere relevante processen	N.v.t.
#	Monitoren en borgen van de doelstellingen a.d.h.v. borgingssysteem veenweidegebied	N.v.t.
#	Benutten van programma's veenweidegebied in omgevingsvisies	N.v.t.
#	Opgaven verder uitwerken in gebiedsprocessen (op polderniveau)	N.v.t.
#	Uitwerken van verdienmodellen en nieuwe vormen van financiering voor veenweidegebieden	N.v.t.

6.2 Ondersteunen landbouwbedrijven

Coalitie, Rijksoverheid, provincies, gemeenten en maatschappelijke organisaties kiezen voor een integrale bedrijfsgerichte (keten)aanpak. Hiervoor zullen in 2019 instrumenten worden ontwikkeld die ook sturen op de carbon footprint van varkenshouders en van de varkensketen in zijn totaliteit. In 2019 worden ook afspraken gemaakt over de invoering en uitrol van deze aanpak en instrumenten. Overheden ondersteunen de varkenshouder bij het sturen op klimaatprestaties op bedrijfsniveau. (Klimaatakkoord p. 129 (a), 133 (a), 134 (g,h), 135 (k), 136 (s,t))

De Rijksoverheid en provincies nemen in overleg met de zuivelsector in 2019 in het GLB/POP maatregelen op voor de bevordering van klimaatvriendelijke melkveehouderij. Ook nemen ze de opgave voor broeikasgasreductie mee bij de uitwerking van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van de nieuwe GLB. (Klimaatakkoord p. 132 (s,w))

De Rijksoverheid zet tot en met 2030 in voor een versnelling en intensivering van het programma Kas als Energiebron, het gezamenlijke energietransitie-programma met het ministerie van LNV. Via het Klimaatakkoord is een gebiedsaanpak vastgesteld waarmee de vertaling van het landelijk beleid naar de uitvoering in regio's, clusters en op bedrijven vorm krijgt inclusief modernisering van het areaal.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Begeleiden en ondersteunen van stoppende varkenshouders	Dit betreft een landelijke regeling en is m.n. voor provincies met intensieve veehouderij geschreven (Brabant en Gelderland). Provincie Drenthe heeft hiervoor geen specifiek beleid.
	Inzetten van ruimtelijk instrumentarium (zoals rood voor rood en herbestemming locaties) om bij te dragen in de sloop van stallen op locaties die meedoen in de saneringsregeling en stoppersregeling.	Het inzetten van ruimtelijk instrumentarium (zoals rood voor rood en herbestemming locaties) wordt met name vanuit de gemeentes ingezet, waarbij de provincie in enkele gevallen een belang heeft waarna zij deze optie afstemt met de gemeente.
	Versnellen van het innovatie- en implementatieproces van duurzame stallen	Vanaf 2020 is de Subsidieregeling Toekomstgerichte Landbouw provincie Drenthe van kracht waarin is bepaald dat investeringen in modernisering en verduurzaming worden gesubsidieerd tot maximaal 40 k.
	Uitvoeren van de in 2019 gemaakte afspraken voor de ondersteuning van de klimaat- en emissiedoelstellingen via stimuleringsbeleid voor de varkenshouderij.	Provincie Drenthe heeft hiervoor geen specifiek beleid.

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Vergunningen verlenen aan de zuivelsector voor klimaatmaatregelen	Als dit onderdeel betrekking heeft om een WABO-vergunning, dan ligt de uitvoering bij de RUD (het bouwdeel en het milieudeel). Provincie Drenthe heeft hiervoor geen specifiek beleid. Bij vergunningverlening wordt getoetst aan wettelijke normen, er wordt niet getoetst aan bepaalde eisen/bepaald beleid dat de provincie zelf heeft opgesteld.
	Meenemen van de opgave voor broeikasgasreductie bij de uitwerking van het Nationaal Strategisch Plan in het kader van de nieuwe GLB	Wordt op nationaal niveau gedaan namens IPO (Interprovinciaal Overleg).
	Opstellen en uitvoeren gebiedsaanpak plaatsing nieuwe kassen	In de Omgevingsvisie 2018 wordt benoemd dat de provincie de ruimte geeft voor de ontwikkeling van de glastuinbouw op de aangewezen locaties in de clusters Erica en Klazienaveen in de gemeente Emmen. Het clusteren op deze glastuinbouwlocaties is ingegeven vanuit duurzaamheid en de logistieke mogelijkheden. Nieuwvestiging buiten deze clusters wordt uitgesloten. Provincie is bezig met een nieuwe regeling in samenwerking met de gemeente Emmen. Het betreft het financieren van een plus voor het revitaliseren van kassen. Wat is deze plus? Stimulering vanuit de provincie is m.n. gericht op energiebesparing en klimaatmaatregelen.
	Verlenen van vergunningen voor nieuwe kassen	Als dit onderdeel betrekking heeft om een WABO-vergunning, dan ligt de uitvoering bij de RUD (het bouwdeel en het milieudeel). Provincie Drenthe heeft hiervoor geen specifiek beleid. Bij vergunningverlening wordt getoetst aan wettelijke normen, er wordt niet getoetst aan bepaalde eisen/bepaald beleid dat de provincie zelf heeft opgesteld.

6.3 Voeren van klimaatgericht natuurbeleid

De Rijksoverheid heeft het doel om 10% meer en gezonder bos in 2030 te realiseren. Hiervoor werken provincies en terreinbeheerders samen aan de aanplanting van extra bos. Gedacht wordt aan een pakket aan extra bos van 6000 ha. Daarnaast organiseren partijen een proces gericht op governance en financiering van aanleg van nieuw bos en verkennen ze de mogelijkheden van hun eigen natuurgebieden. (Klimaatakkoord p. 141 (d), 142 (h,l,m)).

Er is een landelijke Bossenstrategie (nov. 2020). Daar geven de provincies uitvoering aan door het vaststellen van een provinciale bossenstrategie. Het streven is vaststelling van de Drentse bomen- en bossenstrategie door PS in 2022. Als Drenthe een evenredig aandeel neemt in de wenselijke ambitie uit de landelijke Bossenstrategie van 10% bosuitbreiding dan betekent dat 3.700 hectare nieuw bos. De huidige Drentse bossen leggen jaarlijks ca.200.000 ton CO₂ vast.

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Verkennen van de mogelijkheden tot het aanplanten van nieuw bos (samen met publieke en private terreinbeheerders)	Provincie is nu bezig met afspraken te maken met terreinbeheerders en andere gebiedspartners om de bosuitbreidingsopgave (3.700 ha.) te realiseren. Realisatie in 2030.
	In beeld brengen van potentie voor ontwikkeling van extra bos, natuur, of landschapselementen in combinatie met woningbouw/stedelijke ontwikkeling, energie, waterberging en biodiversiteit	In de Drentse Bossen- en Bomenstrategie staat o.a. beschreven: het gaat om bosuitbreiding in beekdalen, langs grote rivieren, rond steden en dorpen, in combinatie met landbouw, in combinatie met woningbouw en in combinatie met de energieopgave. Uitwerking hiervan volgt in de realisatiestrategie. In oktober 2021 wordt daarmee gestart.
	Verkennen van kansen om toepassingen van natuurproducten (uit bijvoorbeeld Grond-, Weg- en Waterwerken) te vergroten	De provincie is hier nog niet mee gestart.
#	Verlenen van vergunningen voor de aanplanting van extra bos	Vergunningverlening verloopt via de gemeenten. Gemeenten geven vergunningen af via het bestemmingsplan. In de Drentse Bossen- en Bomenstrategie staat bij Bosuitbreiding: moet passen binnen het wettelijk en ruimtelijk kader. Gemeenten kunnen dit faciliteren.
	Vervanging van gekapte bomen	Kader is benoemd in Gemeentelijke houtstandverordening en de voormalige boswet die opgenomen is in de Wnb. Provincie heeft een handhavende taak voor beplantingen groter dan 10 are of 20 bomen in een rijbeplanting. Taken liggen bij VTH. De provincie legt herplanting verplichtingen op en gaat dan bestuurlijk handhaven.
	Beperken van ontbossing meenemen in omgevingsplannen	In de POV staan de compensatieregels binnen het NNN beschreven; o.a. dat er sprake moet zijn van een groot maatschappelijk belang, geen reële andere mogelijkheden zijn, de negatieve effecten moeten worden beperkt en waar mogelijk gecompenseerd.

7 Elektriciteit

De provincie Drenthe heeft zich gecommitteerd aan de onderstaande afspraken uit het Klimaatakkoord.

7.1 Stimuleren zonneweides

Gemeenten en provincies zetten zich in voor grootschalige projecten om zonne-energie op te wekken. (Dit staat niet letterlijk in het Klimaatakkoord, maar is wel nodig om de doelstellingen te behalen). Overheden zorgen voor participatietrajecten zodat er acceptatie ontstaat voor de ruimtelijke inpassing van de energietransitie, en daarmee de uitvoerbaarheid wordt bevorderd. (Klimaatakkoord p. 164 (c))

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Communiceren over het nut en de noodzaak van de energietransitie	In de RES 1.0 is als uitgangspunt vastgelegd dat de Drentse gemeenten communiceren over de energietransitie binnen de eigen communicatielijnen. Het verhogen van de kennis over de RES Drenthe wordt op regionaal niveau opgepakt. De middelen die hiervoor ingezet worden zijn: communicatiecontent, publieksvriendelijke versie Concept RES, Drentse Energie driedaagse, Onderwijsprogramma's en de Energiemonitor.
	Visie op participatieve aanpak een plaats geven in ruimtelijke kaders	In de gewijzigde POV 2018 heeft de provincie vastgelegd dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor het ruimtelijk plan. Dit plan moet voldoen aan de regels van het POV (maximumaantal hectares zonnepark, meervoudig ruimtegebruik, landschappelijke inpassing, afspraken over opruimen na afloop en participatie). Indien het plan niet voldoet hebben GS de mogelijkheid te interveniëren via een reactieve aanwijzing
	Afspraken maken met de omgeving en vastleggen in een omgevingsovereenkomst	Niet duidelijk is of er voor alle projecten een omgevingsovereenkomst is afgesloten. De monitoring hierop is momenteel niet op orde.

Voortgang	Afspraken	Toelichting
✓	Communiceren en participatietrajecten vormgeven over zonneweides	In de RES 1.0 is het uitgangspunt vastgelegd dat gemeenten erop toezien dat initiatiefnemers een omgevingsanalyse heeft uitgevoerd, participatietraject heeft georganiseerd en een gedegen participatieplan heeft opgesteld. De provincie heeft hiervoor een beleidskader (POV) vastgesteld en een handreiking (Handreiking voor participatie zonne- en windparken van de provincie Drenthe) opgesteld. De provincie hanteert dit kader bij gesprekken met initiatiefnemers en toetst hierop.
✓	Plannen maken voor grootschalige zonnepanelen (zonneweides e.d.)	In de RES 1.0 zijn de geplande locaties opgenomen voor grondgebonden zonne-energie tot 2030. De provincie moet hiervoor haar Omgevingsvisie nog actualiseren. In de gewijzigde POV 2018 (PS 29 september 2021) heeft de provincie de oppervlakte aan zonne-akkers gemaximeerd. Bij het formuleren van de maximumoppervlaktes is rekening gehouden met de RES-ambities. De aanleg van deze zonne-akkers moet in evenwichtige verhouding zijn tot de hoeveelheid zon op dak. Ook gelden voor de aanleg van deze zonne-akkers aanvullende regels met het oog op de landschappelijke inpassing. Deze regels gelden niet voor zonne-akkers met een oppervlakte tot 140m ² .
#	Aanbesteden van projecten voor grootschalige zonnepanelen	In 2017 is de provincie samen met RWS, de betreffende gemeenten en de netwerkbeheerders Enexis en RENDO gestart met de planvorming voor de aanleg van de Drentse zonneroute A37. Het plaatsen van zonnepanelen langs de A37 is niet mogelijk op basis van de geldende juridische planologische kaders. Daarom heeft de provincie hiervoor een provinciaal inpassingsplan opgesteld (PIP). Het ontwerp PIP voor De Drentse Zonneroute A37 is gereed. Het definitieve PIP zal naar verwachting eind 2021 ter goedkeuring aan PS worden voorgelegd. De aanbesteding van deze Zonneroute is nog niet gestart. Deze aanbesteding is in handen van Rijswaterstaat.
-	Kader vergunningen verlenen voor grootschalige zonnepanelen	Voordat deze vergunningen verleend kunnen worden moet de provincie haar Omgevingsvisie actualiseren. De Drentse gemeenten moeten het beleid over de realisatie van grootschalige zonnepanelen vastleggen in de gemeentelijke omgevingsvisies- en plannen.
✓	Begeleiden van projecten voor grootschalige zonnepanelen	De provincie heeft met de 'Beleidsregel zon' drie handreikingen opgesteld. Deze zijn gericht op : <ul style="list-style-type: none"> - landschappelijke inpassing - het vergroten van biodiversiteit bij zonneparken - het bevorderen van participatie bij zonne- en windparken

		<p>Deze maken deel uit van het provinciaal omgevingsbeleid voor grootschalig zon. In RES-verband wordt er gewerkt aan een praktische ontwerp-gids voor integrale gebiedsontwikkeling als vrij toepasbaar hulpmiddel bij initiatieven voor zon op land.</p>
--	--	--

7.2 Stimuleren windparken

Gemeenten en provincies zetten zich in voor de plaatsing van windturbines. (Dit staat niet letterlijk in het Klimaatakkoord, maar is wel nodig om de doelstellingen te behalen) Overheden zorgen voor participatietrajecten zodat er acceptatie ontstaat voor de ruimtelijke inpassing van de energietransitie, en daarmee de uitvoerbaarheid wordt bevorderd. (Klimaatakkoord p. 164 (c)).

Energietransitie agenda: Wanneer inwoners en het lokale bedrijfsleven een wind- of zonnepark zelf (mee) ontwikkelen, komt een deel van de opbrengst ten goede aan de lokale gemeenschap. In het Klimaatakkoord is het streven dat bij de ontwikkeling van winden zonneparken op land 50% in eigendom is van de lokale omgeving. Ook andere vormen van financiële participatie vinden we van belang.

"Uit het rapport Drentse Energieopgave 2018-2030, concretisering van de Drentse Energieopgave voor 2030, maart 2018:

De ontwikkeling van grootschalige windparken stuit op maatschappelijk verzet. Het scenario richt op 561 MWp, tweemaal de IPO-doelstelling. Kleine turbines kunnen aan de vraag beantwoorden, maar hebben een veel lager financieel rendement dan grote."

Waar staat de provincie momenteel met de opvolging van deze afspraken?

Voortgang	Afspraken	Toelichting
	Communiceren over het nut en de noodzaak van de energietransitie	<p>In de RES 1.0 is als uitgangspunt vastgelegd dat de Drentse gemeenten communiceren over de energietransitie binnen de eigen communicatielijnen. Het verhogen van de kennis over de RES Drenthe wordt op regionaal niveau opgepakt. De middelen die hiervoor ingezet worden zijn: communicatiecontent, publieksvriendelijke versie Concept RES, Drentse Energie driedaagse, Onderwijsprogramma's en de Energiemonitor.</p> <p>In het kader van het Omgevingsbeleid en de uitwerking daarvan (Gebiedsvisie Windenergie Drenthe, 2013) heeft eerder ook communicatie plaatsvonden.</p>
	Visie op participatieve aanpak een plaats geven in ruimtelijke kaders	<p>Voor initiatiefnemers op gebied van wind- en zonne-energie zijn gemeenten het eerste aanspreekpunt. De provincie heeft de regie door ruimtelijke kaders te scheppen, te faciliteren en ondersteunen. Het Rijk is verantwoordelijk voor grote windparken (Rijks inpassingplan).</p>
	Afspraken maken met de omgeving en vastleggen in een omgevingsovereenkomst	<p>In de RES-regio Drenthe wordt gestreefd naar 50% lokaal eigendom bij nieuwe energieprojecten. In de RES 1.0 wordt niet gesproken over het afsluiten van omgevingsovereenkomsten. Bij windenergie worden er wel afspraken gemaakt over gebiedsfondsen. Deze zijn bedoeld voor de evenwichtige lusten- en lastenverdeling. De provincie heeft daarop regie gevoerd. De provincie heeft ook zelf financiële middelen voor de gebiedsfondsen beschikbaar gesteld.</p>

Voortgang	Afspraken	Toelichting
✓	Communiceren en participatietrajecten vormgeven over windmolenparken	In de RES 1.0 is het uitgangspunt vastgelegd dat gemeenten erop toezien dat de initiatiefnemer(s) een omgevingsanalyse heeft uitgevoerd, participatietraject heeft georganiseerd en een gedegen participatieplan heeft opgesteld. Rol provincie is regie en faciliteren. Besluitvorming vond voor de meeste windparken al geruime tijd voor de RES plaats. Voor de windparken is inspraak, communicatie, participatie etc. van geval tot geval georganiseerd. Deze processen verdienen veel inzet, aandacht en zorg.
✓	Locatieonderzoek uitvoeren voor het plaatsen van windturbines	Provincie heeft een formele rol bij omgevingsbeleid. Bevoegdheden voor de windparken is bij besluit v PS gedelegeerd aan gemeenten. De provincie monitort de voortgang van de windopgave (o.a. in bestuurlijk overleg met de betreffende gemeenten) en rapporteert hierover aan de Kernteam Wind op Land.
✓	Ruimtelijke besluitvorming voeren over windturbines	Provincie heeft een formele rol bij omgevingsbeleid. Bevoegdheden voor de windparken is bij besluit v PS gedelegeerd aan gemeenten. De provincie monitort de voortgang van de windopgave (o.a. in bestuurlijk overleg met de betreffende gemeenten) en rapporteert hierover aan de Kernteam Wind op Land.
✓	Aanbesteden van locaties windturbines	Provincie heeft formele rol bij omgevingsbeleid. Bevoegdheden voor de windparken is bij besluit van PS gedelegeerd aan gemeenten. De provincie monitort de voortgang van de windopgave (o.a. in bestuurlijk overleg met de betreffende gemeenten) en rapporteert hierover aan de Kernteam Wind op Land. Het windpark Drentse Monden en Oostermoer is met de RCR (Rijkscoördinatie-regeling) tot stand gekomen. Het ministerie van Economische Zaken heeft hiervoor een Inpassingsplan vastgesteld.
-	Vergunningen verlenen voor het plaatsen van windturbines	In Emmen te maken met een netcongestie. De specifieke windparken Zwartenbergweg en Windpark N34 kunnen pas gerealiseerd worden als er capaciteit in het elektriciteitsnetwerk beschikbaar komt. Er is nog geen zicht op concrete vergunningaanvragen.

8 Borging in de organisatie

8.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen rond deelonderzoeksvraag 4:

In hoeverre borgt de (provinciale) organisatie een goede uitvoering van het Klimaatakkoord?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, moet eerst een aantal zaken worden toegelicht. In de voorgaande hoofdstukken zijn de verplichte activiteiten voor de provinciale organisatie in het Klimaatakkoord besproken. In de Programmabegroting is Klimaat (en energie) als apart begrotingsprogramma opgenomen, maar dat beslaat zeker niet alle doelstellingen uit het Klimaatakkoord. Ook in andere programma's zijn doelstellingen met een relatie tot het klimaatvraagstuk en het Klimaatakkoord opgenomen. Binnen de provincie worden zo in diverse bestuurlijke en ambtelijke portefeuilles en teams activiteiten ingezet en aan resultaten gewerkt om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord te halen. Daarmee kan klimaatbeleid en –uitvoering onder de definitie van facetbeleid worden geschaard. Sectorale doelen moeten bijdragen (zijn schatplichtig) aan de doelen van het klimaatbeleid en -akkoord.

De provincie kent een drietal documenten die de sturingsfilosofie, de planningscycli en de werkwijzen (met taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden) beschrijven, namelijk het Organisatiebesluit 2020, de Financiële verordening 2020 en de sturingsfilosofie 'Meer samen, nog sterker'. We toetsen deze hierna op gehanteerde huidige werkwijze, zoals in dit onderzoek beschreven.

8.2 Drentse sturingsfilosofie

De sturingsfilosofie (het document 'Meer samen nóg sterker') is leidend voor het bestuurlijk en ambtelijk samenspel en de normen en waarden in de organisatie. De maatschappelijke opgave staat daarbij centraal. Gewerkt wordt op basis van een aantal kernwaarden. In die werkwijze zijn (integraal) samenwerken en resultaatgerichtheid leidend. De sturingsfilosofie is door GS vastgesteld en gepubliceerd (op www.overheid.nl).

Diverse beleidsvoornemens (coalitieakkoord, interbestuurlijke akkoorden, beleidsstukken, wettelijke taken) worden omgezet in (meerjarige) bestuursopdrachten met bijbehorende middelen. En belanden zo in de begroting. Die begroting is onder meer opgebouwd uit een aantal begrotingsprogramma's (programmabegroting). In Drenthe is deze ingedeeld naar de ambities uit het coalitieakkoord en verwant aan de bestuurlijke portefeuilles. De Financiële Verordening 2020 is het kader voor de invulling van de begrotingscycli. Ook deze verordening is vastgesteld (door PS) en gepubliceerd.

Observatie: er is (in tekst) in de begroting aandacht voor crossovers of facetbeleid maar die zijn overigens lastig zichtbaar. Er zijn geen zichtbare cross-over- 'tags' aan doelen en middelen gekoppeld. Als voorbeeld: draagt dit mobiliteitsdoel (20% meer fietskilometers) bij aan de doelen van de sociale agenda, klimaatakkoord, Drenthe beweegt etc. Deze observatie is al eerder door de Onderzoekspool gedaan, zoals bij de zichtbaarheid van het Interbestuurlijk programma (IBP). Bijdragen daaraan waren niet herleidbaar vanuit de begroting. Dat geldt ook voor andere integrale opgaven en agenda's. Denk bijvoorbeeld aan de brede stikstofopgave.

In het Organisatiebesluit (2020), door GS vastgesteld en gepubliceerd (www.overheid.nl), wordt de opdrachtgevers- en opdrachtnemersrol beschreven. Opdrachten vormen de basis van het werk (Zie sturingsconcept).

Bestuursopdrachten van GS worden via de provinciesecretaris, vastgelegd in het document Uitvoeringsinformatie (v/h productenraming) verdeeld (m.b.v. een doelenboom) over de organisatieonderdelen, Dat zijn de teams en concernprogramma's. Op basis daarvan maken teams teamplannen en werken programma's via een programmacontract. Via de planning en controlcyclus wordt de voortgang gemonitord.

Dit is de reguliere werkwijze bij opgaven: integrale programmering vooraf (via de Begroting) en de beleidsuitvoering in de lijn. In feite wordt de opgave verdeeld in hapklare brokken voor de teams (in jargon: functionele decompositie). Vanaf dat moment doet ieder zijn of haar ding. Operationele afstemming is de verantwoordelijkheid van de opdrachtnemers (teammanagers en concern-programmamanager). De directie ziet hier procesmatig op toe. In de theorie wordt dit wel de *parallele* beleidsuitvoering genoemd. Deze werkwijze is in lijn met de Drentse kernwaarde *Integraal denken en werken*.

"... De opgave bepaalt wie ik moet informeren of betrekken, wanneer en in welke mate. Zijn wij er samen uit, dan gaan wij aan de slag, zonder oeverloos te overleggen. Doen!"

In het Organisatiebesluit is één uitzondering gemaakt op de lijnsturing. Er kunnen situaties optreden dat het onderbrengen van de (opgedeelde) opgave in de lijn onvoldoende zekerheden biedt voor een integrale uitvoering. Dan is er de mogelijkheid een concernprogramma (of concernproject) in te stellen. Het gaat om een beperkt aantal complexe, integrale, politiek gevoelige, portefeuille- en team-overstijgende opgaven met veel betrokkenen die een uniek, meerjarig en tijdelijk karakter hebben. De provinciesecretaris beslist hierover. Met terughoudendheid, want wegzetten in de lijnorganisatie is immers de standaard. Belangrijk onderscheid is dat de opdrachtnemersrol en het budget bij een concernprogramma buiten de lijnorganisatie ligt. Het opdrachtgeverschap echter niet. Dat blijft een lijnfunctie: directielid of teammanager (met dan een bredere scope dan de eigen opdracht aan het team)

Als het gaat om het Klimaatakkoord en de onderbrenging daarvan in de begroting en de organisatie kan de vraag worden gesteld of dit ook voldoet aan de normen voor het instellen van een concernprogramma. Het is immers complex, gevoelig, portefeuille- en team-overstijgend én doelgericht. Maar is het een unieke meerjarige en tijdelijke opgave? De klimaatdoelen zijn van lange adem (tot 2050) en niet te beschouwen als een unieke tijdelijke (=kortdurende) opgave. Dat ze structureel verankerd worden in de reguliere inspanningen (taken) en expertiseopbouw van de provincie is te verdedigen.

Dit pleit ervoor om in het Klimaatakkoord en haar doelen te laten landen in de reguliere sturingscycli en onderdeel uit te laten maken van de normale beleidsuitvoering. Zoals nu al het geval is. Die al gemaakte keuze wordt door de onderzoekers onderschreven. Sturing vanuit een concernprogramma ligt in de context van de verordeningen niet voor de hand.

Omdat in toenemende mate opgaven via parallele beleidsuitvoering en facetbeleid vorm krijgen zoals de digitale agenda, sociale agenda, klimaat en de investeringsagenda moet er aandacht zijn voor extra periodieke afstemming en monitoring. In het onderzoek komt vanuit enkele interviews naar voren dat dit niet op het gewenste niveau is en dat er ook weinig eigenaarschap wordt gevoeld voor 'het geheel': de afstemming, monitoring en verantwoording.

Ook de relatie met de normale planning en controlcyclus is niet altijd helder. Monitoring op indicatoren (doelbereik, voortgang, risico's, middelen) hebben de aandacht, maar niet zelden een zwakke band met de begroting. Idealiter zou een satéprikker (*view*) door de programmabegroting heen op een facet als klimaat een goed inzicht moeten kunnen geven. Dat ontbreekt nog. Het tussenrapport van Latour Advies (genoemd in hoofdstuk 2) onderschrijft dat er op het terrein van monitoring de nodige stappen moeten worden gezet. De definitieve aanbevelingen volgen binnenkort.

8.3 Oordeel over de borging

Volgens de onderzoekers is het Klimaatakkoord goed geland in de begroting maar is dit weinig zichtbaar. Het kost moeite om het op een rijtje te krijgen. Klimaatbeleid slaat neer in meerdere (sectorale) begrotingsprogramma's. Omdat het klimaatbeleid een structureel karakter heeft, is een tijdelijke programmaanpak buiten de lijn (in een concernprogramma) niet wenselijk. Onderbrenging in de lijn was en is een goede keuze. Echter onder een aantal voorwaarden is dit pas succesvol.

Deze voorwaarden (voor parallele beleidsuitvoering) hebben vooral betrekking op het verbeteren van de informatievoorziening en monitoring op facetniveau: de integrale opgave. En passend binnen de planning en controlcycli. Aan deze voorwaarden wordt nog onvoldoende voldaan, waardoor het (bij)sturen en rapporteren (ook interbestuurlijk) wordt bemoeilijkt. Initiatieven om dat te verbeteren leggen niet (altijd) de verbinding met de begrotingscyclus. Het oordeel is dat de afstemming van onvoldoende niveau is.

9 Ons antwoord op de onderzoeksvragen

9.1 Een antwoord op de hoofdvraag

Welke bijdrage leveren de verschillende beleidssectoren en portefeuilles aan de (integrale) realisatie van de doelstellingen van het Klimaatakkoord en wat is de stand van zaken?

Dat voor deze vraag een onderzoek nodig is illustreert dat de huidige reguliere informatievoorziening via de planning en controlcyclus niet in staat is deze vraag direct te beantwoorden. In dit onderzoek is een overzicht gegeven van de taken die op dit moment zijn belegd bij onderdelen van de provinciale organisatie. Een redelijk aantal taken heeft een groene score, dit betreft vooral taken die betrekking hebben op de verkennende fase. Er zijn vooralsnog weinig groen gescoorde taken bij de uitvoeringsstappen te vinden.

Naar het oordeel van de onderzoekers zijn er gereede twijfels of de bijdragen in de organisatie de realisatie van de doelen uit het akkoord dichterbij brengen. Vooral nu van een verkenning van beleidsopties de stap gemaakt moet worden naar het boeken van concrete resultaten. De bijdragen worden vooral via de sectorale lijnen in uitvoering (of niet) gezet. Het ontbreekt aan een programmatische opzet (facetbeleid). De begrotingsopzet en de begrotingscyclus zorgen er niet voor om het overzichtelijk te krijgen en volgen van de totale opgave (de 'view' op het klimaatakkoord) is lastig. De onderzoekers hebben ook gehoord dat de teleurstellende (middelen)inzet van het Rijk mede debet is aan de magere voortgang (zie ook het ROB advies *Van Parijs naar praktijk*, 2020). "Geen geld, geen actie" volgens enkele geïnterviewden.

Zo gaan we het niet redden. Het ontbreekt aan overzicht, voldoende regie, (actuele) kaders en middelen. Dat doet overigens niets af aan de inzet en de motivatie bij de portefeuillehouder en de betrokken medewerkers om zo veel mogelijk uit 't stroo te zetten'. Maar de systeemwereld (management, instrumenten, monitoren) schiet te kort, deze moet de inspanningen veel beter faciliteren. En tenslotte: de middelen moeten het mogelijk maken.

9.2 Een antwoord op de deelvragen 1-3

1. *Aan welke doelen en afspraken (ook met derden) heeft de provincie zich gecommitteerd?*
2. *Welke beleidsopgaven in de begroting dragen bij aan het realiseren van deze doelstellingen?*
3. *Waar staat de provincie als je dat vergelijkt met de uitgesproken ambities? Liggen we op koers?*

De provincie heeft zich aan alle afspraken gecommitteerd, maar heeft nog niet overal uitvoering aangegeven. De afspraken zijn (soms wat verborgen) in de begrotingsprogramma's en beleidsopgaven geland. Maar de kwaliteit van de reeks 'beleidsopgave-doel-inspanning-resultaat' is matig. In de bevindingenrapportage zijn de taken uit het ROB advies gekoppeld aan de provinciale begroting. Zo vinden we, als illustratie, afspraken over mobiliteit deels terug in programma 4, waarbij een punt als voldoende laadinfra overigens onhelder is (of in een ander programma is opgenomen?). Wie gaat erover?

Naar het oordeel van de onderzoekers zijn de afspraken/opgaven vanuit het Klimaatakkoord wel geland in de begroting maar is het een hele 'opgave' om ze terug te vinden en een totaalbeeld te krijgen. Oude afspraken en processen die al in de begroting stonden en in het Klimaatakkoord 'opgingen' zijn niet voldoende aangepast aan de nieuwe werkelijkheid. De concrete beschrijvingen zijn veelal matig en voldoen vaak niet aan de kwaliteitseisen uit de financiële verordening. Ook ontbreekt het aan een tijdpad. Mijlpalen ontbreken bij diverse doelstellingen.

Delen van het Klimaatakkoord, zoals het regionaal mobiliteitsplan (RMP), worden door de 'regio' in uitvoering genomen. De 'regio' bestaat echter niet in ons staatsbestel. Veelal is de afspraak/taak van de provincie om in samenwerking koers en beleid te maken. Maar niet dat er per definitie een actie in de uitvoering van ons wordt gevraagd. Uitvoering ervan is aan vele partijen. Echter de regierol van de provincie schept wel verplichtingen en vergt inzet van mensen en middelen. Die inzet moet beter zichtbaar zijn in de begroting.

Liggen we op koers? Dat veronderstelt een koers en een positiebepaling. De onderzoekers hebben een totaalbeeld geschetst waarbij we vooral meters maken in beleidsverkenning, maar moeilijk tot uitvoering komen. We blijven een beetje hangen in beleid en de stap naar uitvoering wordt als lastig ervaren. Kortom, op koers: ja (de afspraken zijn verwerkt in onze opgaven), maar wel achter op schema.

9.3 Een antwoord op deelvraag 4

4. *In hoeverre borgt de provinciale organisatie een integrale uitvoering van het klimaatakkoord?*

De sturing (en verantwoording) op de doelen van het Klimaatakkoord is vormgegeven via een vorm van parallelle beleidsuitvoering. Via de begroting worden de doelen, taken, resultaten en middelen verdeeld in de lijn naar de teams. Gelet op de structurele aard van de klimaatinspanningen is dit een goede aanpak. Een concernprogramma ligt niet voor de hand. Immers dit betreft een unieke tijdelijk aanpak. En dat is niet aan de orde gelet op de tijdshorizon van de klimaatdoelen.

De integrale sturing, die gelet op het volgen van het geheel van afspraken aanvullend nodig is, wordt gehinderd door een gebrekkige afstemming (niet gevoeld eigenaarschap) en onvoldoende informatievoorziening (waaronder monitoring). De begrotingsproducten maken het geheel van inspanningen rond klimaat onvoldoende zichtbaar.

10 Onze aanbevelingen

Aanbeveling 1: Handhaaf de parallelle beleidsuitvoering

Handhaaf de huidige *parallelle* aansturing van de klimaatdoelstellingen binnen de provincie, dit past binnen de leidende principes van de organisatie. Sturing naast de lijn via één concernprogramma voldoet niet aan de eigen criteria. Periodiek is wel zicht nodig op de voortgang op het geheel aan afspraken. Dit is een informatievraagstuk.

Aanbeveling 2: Analyseer in de Q-gesprekken waar(om) het op onderdelen stopt

De stap van beleidsvoorbereiding (verkenningen) naar concrete uitvoering stopt in nogal wat gevallen. Deze rapportage laat dat zien. Analyseer nader de belemmeringen, bijvoorbeeld in de Q-gesprekken op managementniveau. Ga na of er inhoudelijke belemmeringen zijn en/of belemmeringen in de bedrijfsvoering (informatie, middelen en inzet) en rapporteer daarover aan de directie en het voltallige college.

Aanbeveling 3: Programmeer de beleidsuitvoering meerjarig en formuleer mijlpalen

Op dit moment zijn ambities en metadoelen uit het akkoord ver weg (en deels abstract) en zijn de gewenste resultaten in onze begroting veelal niet vertaald naar opleverdata. De kwaliteit van de doelenbomen in de begroting (ook al in andere onderzoeken gemeld) is mager. Probeer doelen en resultaten beter (SMART geformuleerd waar het kan) te plannen op jaarbasis (ook voor de meerjarenbegroting). Uiteraard met de aantekening dat dit (de tussenresultaten) niet in beton is gegoten. De metadoelen (het akkoord zelf) zijn dit overigens wel. Daarbij is het ook goed om de Drentse doelen tegen het licht te houden naar de actualiteit van de klimaatopgave. Een opfrisser. Sommige doelen staan al jaren in de begroting, is dat nog juist? Zorg ook voor de koppeling met andere opgaven, zoals de stikstofopgave die een duidelijke relatie heeft met de klimaatopgave.

Aanbeveling 4: Doe niet waar je geen (Rijks)geld voor hebt of krijgt?

Er is veel chagrijn over de achterblijvende middeleninzet vanuit het Rijk (vergelijk sociaal domein bij gemeentes). Adviezen van bijvoorbeeld de ROB over de kosten liggen maar te wachten op besluitvorming. Voorkom een financiële valkuil en pak nu alleen op wat je wél kunt waarmaken. Dat maakt ook positieve energie vrij. Maak je (als bestuurders) sterk voor meer middelen van het Rijk en overweeg voorfinanciering uit bijvoorbeeld de reserves, maar besef dat dit de onderhandelingspositie met het Rijk kan schaden.

Aanbeveling 5: Regisseer de informatievoorziening: maak iemand eigenaar daarvan

Het probleem met parallelle uitvoering en aansturing is dat het overzicht 'wegloopt' en synergievoordelen als sneeuw voor de zon verdwijnen. Ieder voor zich is zo al snel de mores. Zorg voor eigenaarschap op het overzicht en dus de informatievoorziening op het geheel (de bestuursrapportages sec doen dat niet). Denk aan infographics en dashboards.

Introduceer de functie/rol: 'opgaveregisseur' die eigenaar wordt van de informatievoorziening en monitoring rond het klimaatbeleid/akkoord. De opgaveregisseur signaleert en escaleert, maar neemt geen sturingsverantwoordelijkheden over van de lijn. Neem de adviezen rond monitoring op indicatoren (ook van CO₂-reductie) van Latour Advies hierin mee. Link de eigen monitoractiviteiten ook aan landelijke verplichtingen en monitoring.

Onze bijvangst

Aanbeveling 6: Maak de begroting (digitaal) meer-laags

De Onderzoekspool heeft de afgelopen tijd diverse vraagstukken rond opgaven bekeken waar de, op zich te verdedigen, parallelle beleidsuitvoering schuurt aan de behoefte tot overzicht en regie op de integrale opgaven; opgaven die over meerdere begrotingsprogramma's, portefeuilles en teams gaan. Het ontbreekt aan de mogelijkheid tot het maken van meerdere -digitale- 'views' (naar specifieke opgaven en agenda's) op de informatie uit de begroting en de rapportages. We bevelen aan deze mogelijkheid in te bouwen. Anno 2021 is een digitale begroting en bestuursrapportage toch geen '*rocket science*' meer.

Zolang deze verbeteringen niet worden doorgevoerd zullen er schaduwadministraties en -monitoren nodig blijven. Dit leidt tot versnippering en daarmee tot verlies van doelmatigheid en doeltreffendheid. En dit verhoudt zich niet tot de intenties van de organisatienormen en -verordeningen.

Bijlagen

Lijst van geïnterviewden

Naam	Team
Alex Scheper	EC
Anet Abbing	LG
Boris Pents	REW
Carel Opten	S&I
Dirk Jan Immenga	LG
Everd Uneken	VV
Freek Apperloo	REW
Gerrit Jansen	Projecten WV
Gjalt Gjaltema	REW
Hajo Feeringa	FAC
Hein Hardholt	FAC
Jan Venema	VTH
Karel van der Lingen	REW
Karen de Boer	WBM
Marcel van Vulpen	WBM
Meino Lumkes	LG
Milou Dubois	REW
Natasja Annyas	VV
Niels Doorten	WBM
Paulien Kooistra	REW
Rein Bouwer	EC
Rianne Vos	LG
Stijn Wiersema	REW

Indien dit onderzoeksrapport op verzoek van PS integraal wordt gepubliceerd wordt bovenstaande tabel niet meegezonden om redenen van privacy. De tabel is op verzoek van de leden van PS raadpleegbaar bij de ambtelijk opdrachtgever.

Begeleidingscommissie

Naam	Team
Anne Kersten (vervanger Jordan Jumelet)	LG
Eddy Diekema	VV
Jeroen de Boer	REW
Martien Haasjes	WBM
Daniëlle Strijker	CC, opdrachtgever (secretaris cie.)

Lijst van geraadpleegde documenten

Titel document
Uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor decentrale overheden in 2022 – 2030, Andersson Elffers Felix (in opdracht van de Raad voor het Openbaar Bestuur)
Klimaatakkoord
Begroting 2021 provincie Drenthe (PDF versie)
Jaarrekening 2020 provincie Drenthe (PDF versie)
Economische Koers Drenthe 2020 - 2023
Drentse Energieopgave 2018 - 2030
RES 1.0
Schone Lucht Akkoord, Uitvoeringsagenda Industrie
Nationale Agenda Laadinfrastructuur
Programma Toekomstgerichte Landbouw, Van boer naar bord en bloemenvaas
Roadmap Circulaire Economie, Startnotitie naar een circulair Drenthe
C-234 Green Deal H2-Wijken Naar praktische toepassing van waterstof als warmtevoorziening in woonwijken
Letter of Intent (LOI) Samenwerking Warmtenet Emmen
De Bodem Bereikt?
Energietransitie-agenda, Monitor 2020, samen doorpakken
Statenstuk 2019-897 Afspraken Klimaatakkoord
Statenstuk 2020-968, Mobiliteitsprogramma 2021-2030,
Beleidskader Beheer en Onderhoud Wegen en Vaarwegen incl. meerjaren onderhoudsprogramma 2021-2024
Statenstuk 2021-996 Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 Regio Drenthe
Strategie Bodem & Ondergrond, provincie Drenthe
Klimaatagenda provincie Groningen 2030
Nota klimaatadaptatie Drenthe, Het klimaat verandert, wat doe Drenthe?
Groen Economische Agenda 2021-2023, Samen voor een sterke, slimme en groene economie met impact
Warmteplan Provincie Drenthe
Provinciale Omgevingsverordening 2018
Beleidsnota De Drentse Bomen- en Bossenstrategie, uitwerking van de landelijke Bossenstrategie (concept)
Handreiking voor participatie zonne- en windparken Drenthe
Stand van zaken Uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit 2021
Monitor Wind op Land over 2020
Inventarisatie Duurzame en slimme mobiliteit
DIN Deelprogramma Duurzame Mobiliteit
Latour Advies, Hoe gaat het met de uitvoering van het Klimaatakkoord in Drenthe? Conceptversie 30 juni 2021
Bio-kansen, Consequenties voor economie, milieu en gezondheid van brede transitie naar biologische landbouw in Friesland, Groningen en Drenthe
Organisatiebesluit 2020, provincie Drenthe
Financiële verordening 2020, provincie Drenthe
Sturingsfilosofie 'Meer samen, nog sterker', provincie Drenthe 2017

